

Aan: de leden van de Gemeenteraad van Amsterdam
Via <https://formulier.amsterdam.nl/mail/bestuur/raadsadres/>

Betreft: Bezwaren tegen het aanwijzen van knooppunt Holendrecht, resp. Amstel III en Gaasperplas als zoekgebied voor windturbines

Abcoude, 24 maart 2021

Geachte Raadsleden,

Als partners op de golflocatie De Hoge Dijk brengen wij graag enkele punten onder uw aandacht m.b.t. de gewijzigde windzoekgebieden, zoals geagendeerd voor uw vergadering van a.s. donderdag 25 maart.

Voorop gesteld zij, dat wij het grote belang van de energietransitie zien en onderschrijven en vooral ook de urgentie die m.n. de jongere generatie hieraan geeft van harte ondersteunen.

Tegelijkertijd zien wij ook dat er al veel is gezegd en geschreven over en bezwaar gemaakt tegen de voorgenomen windzoekgebieden. Met een deel van deze bezwaren zijn wij het eens. Wij zullen dan ook niet in herhaling vallen door daar inhoudelijk nog op in te gaan.

Wel willen wij graag enkele punten benadrukken die ons aangaan als gebruikers van het terrein De Hoge Dijk en vooral onze leden, spelers en medewerkers als bewoners in de directe omgeving.

Hierbij ligt onze focus op het gebied 6A/6B (knooppunt Holendrecht, resp. Amstel III) en gebied 5B/5C (Waternetlocatie, resp. Gaasperplas).

Gezondheid

Veel van onze leden en greenspelers wonen en/of in Abcoude en Amsterdam Zuid-Oost. Deze gebieden liggen slechts enkele honderden meters van de voorgestelde, hierboven genoemde zoekgebieden, enkelen zelfs dichterbij. Bovendien hebben wij, de gezamenlijke partners op het golfterrein, een groot aantal medewerkers in dienst, die hier een volledige of bijna volledige baan hebben, dagelijks aanwezig zijn en ongetwijfeld de negatieve effecten van de windturbines zullen ervaren.

Het RES besteedt zeer geringe aandacht aan de afstand van de windturbines naar woningen en bedrijven. Het baseert zich op het 'Handboek risicozonering windturbines'. Echter de in de plannen gehanteerde norm van 350m is een absoluut minimum, dat voorbij gaat aan een aantal factoren:

- Internationale adviezen bevelen een norm aan van 10x de masthoogte. Veel van onze leden en spelers wonen en/of werken binnen deze afstand. Wij verwijzen u hiervoor graag naar:

*) het artikel '**Windmolens maken wel degelijk ziek**' in Medisch Contact van 22 maart 2018.

(zie <https://www.medischcontact.nl/nieuws/laatste-nieuws/artikel/windmolens-maken-wel-degelijk-ziek.htm>)

- *) de brief van een aantal medisch specialisten een de huisartsen in de regio d.d. 19 januari jl. (zie bijlage).
- Ook wordt voorbij gegaan aan het effect van stapeling van geluid en frequentie (turbines gecombineerd met zwaar verkeer van de A2) en m.n. aan de schadelijke effecten van langdurig laagfrequent geluid. Zie o.a.
 - *) de presentatie op Youtube.com: <https://www.youtube.com/watch?v=ywWNx3OJyuo>
 - *) het artikel 'laagfrequent geluid' van J. de Laat, LUMC d.d. juli 2018 (zie bijlage). Voor spelers die in de nabijheid wonen en voor de medewerkers en spelers die dagelijks vele uren op het complex aanwezig zijn zal de plaatsing van windturbines in de directe omgeving onmiskenbaar schadelijke effecten op hun gezondheid hebben.

Natuur

Over dit aspect zult u als commissie ongetwijfeld al veel gelezen en gehoord hebben. Wij zijn echter van mening dat dit aspect veel te weinig aandacht krijgt in de plannen. De biodiversiteit staat al zodanig onder druk, dat als we in dit tempo doorgaan het effect van de teloorgang tegen het einde van deze desastreuze en levensbedreigende gevolgen zal hebben voor de mensheid (zie bv. artikelen in de NRC van mei 2019). Goede zorg voor de natuur kan zelfs helpen de klimaatverandering tegen te gaan.

In dit kader spreken wij dan ook onze verontrusting uit over het feit, dat er van het Groengebied Amstelland geen enkel signaal lijkt te komen over de bedreiging van de natuur in de Amstelscheg, waar ons golfterrein deels aan grenst.

Dit lijkt toch zeer in tegenspraak met de doelstelling van het Groengebied. In zijn Meerjaren Uitvoeringsplan schrijft het bestuur van het Groengebied:

*“Behoud van het landschap door ontwikkeling staat centraal. Natuur behoeden en ontwikkelen. Toelichting: De beheerders van publieke terreinen dragen verantwoordelijkheid voor de daarin voorkomende flora en fauna. De aantrekkingskracht van Amstelland voor recreanten wordt voor een groot deel gevormd door de natuur, die in het buitengebied meer tot ontwikkeling kan komen dan in de stad. **Daarom stelt het Groengebied Amstelland zich ten doel de natuurwaarden in het gebied te behoeden en zo veel mogelijk te ontwikkelen.** Dit geldt niet alleen voor recreatiegebieden die zij in beheer heeft, maar voor het totale werkgebied. Het zwaartepunt komt te liggen op plekken die voor recreanten zichtbaar zijn, langs recreatieve routes en dergelijke.”*

Even verderop lezen we, dat het Groengebied een project in petto, c.q. in uitvoering heeft, dat

“Verkrijgen inzicht in beleefde kwaliteit van drie deelgebieden in de Amstelscheg” beoogt. Doorzetten van de plannen m.b.t. de windzoekgebieden zal ongetwijfeld leiden tot een negatieve uitkomst van dit onderzoek als het de bezoekers/gebruikers van dit gebied wordt gevraagd.

Zie bv.: <https://www.beschermersamstelland.nl/single-post/2020/03/22/10-redenen-om-de-amstelscheg-niet-als-zoekgebied-voor-windturbines-te-kiezen>

Wij wijzen hier graag ook op de passage over de zorgen die het gemeentebestuur van De Ronde Venen uitspreekt m.b.t het landschap in zijn brief aan de RES-regio Noord-Holland Zuid d.d. 29 september 2020 (zie bijlage).

Ons golfterrein kenmerkt zich door een grote aandacht voor de natuur. In de eerste plaats is een deel van het golfcentrum, de zogeheten Abcoudebaan die grenst aan

het Abcoudemeer, onderdeel van de een ecologische hoofdstructuur. Derhalve vraagt deze om bijzondere zorg voor wat betreft het onderhoud door het golfcentrum. Voorts zijn wij als golfbaan GEO-gecertificeerd. Er is een levendige flora en fauna op ons terrein te vinden, van bijzondere plantensoorten tot diverse diersoorten. Die worden gestimuleerd door de acties van onze grote, actieve groencommissie, zoals het plaatsen van nest- en broedkasten voor vogels, vlinders en insecten tot en met het inrichten van een speciale ijsvogelwand. Het zou ons, de natuurbeschermingsorganisaties en certificerende internationale organisatie een doorn in het oog zijn en ons nopen tot verdere actie als deze natuur ernstig wordt verstoord, c.q. bedreigd door de effecten van windturbines in de nabijheid van ons terrein.

Golfsport

Amsterdam heeft sport hoog op de beleidsagenda staan. In haar Sportvisie 2025 beschrijft de stad haar ambities in 4 pijlers, waaronder die van een sportieve ruimte. De pijlers worden uitgewerkt in 9 speerpunten. We lezen in speerpunt 1, dat Amsterdam de bestaande sportaccommodaties en faciliteiten wil optimaliseren en het sportareaal waar nodig wil uitbreiden. In speerpunt 3 staat dat Amsterdam een beweeg- en sportvriendelijke openbare ruimte realiseert.

In Amsterdam en omgeving zijn meer dan 90.000 golfers, waarvan bijna 30.000 lid zijn van een club. De meeste van deze leden en ook greenfeespelers¹ spelen op 10 banen in Amsterdam en directe omgeving, waarvan 6 ook als wedstrijd baan te boek staan. Van deze banen verdwijnen er op afzienbare termijn 3 (Amstelborgh sluit komende zomer vanwege woningbouw in het kader van de ontwikkeling van de Nieuwe Kern, Waterland is verkocht vanwege nieuwbouwplannen in het kader van uitbreiding van Amsterdam en de Old Course wordt op afzienbare termijn ook gesloten in het kader de Nieuwe Kern plannen.)

Een ambitie van een rijk en divers sportaanbod komt wat de golfsport betreft behoorlijk onder druk te staan door de sluiting van een aantal banen. Door mogelijke plaatsing van windturbines in de directe nabijheid van een golfbaan neemt deze druk alleen maar toe, omdat de ruimte waar zonder belemmering gespeeld kan worden dan afneemt.

Immers, voor golfers is duidelijk dat een baan met windturbines aan de rand zich niet leent voor topsport (één aspect tot voorbeeld: de turbulentie die een windmolen, laat staan een windturbine veroorzaakt is van een heel andere aard dan zelfs een harde tot stormachtige wind en maakt een stabiele, gecontroleerde slag onmogelijk). Echter, ook voor de vele recreatieve sporters neemt de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de sportomgeving, zoals de ambitie in de pijler 'sportieve ruimte' beoogt, door de plaatsing van windturbines in de directe omgeving onmiskenbaar af.

Bovendien geldt voor De Hoge Dijk, dat het een openbare baan is, waar elke golfer welkom is (dat geldt niet voor alle van de 10 genoemde banen). Dit houdt in dat De Hoge Dijk druk bezocht is, hetgeen door de plaatsing van windturbines ongetwijfeld zal afnemen.

Omdat de ruimte voor de golfsport al beperkt is en de plaatsing van windturbines (naast andere bezwaren) ook een bezwaar is voor de bespeelbaarheid van de baan is het duidelijk dat de aanwijzing van het knooppunt Holendrecht als zoekgebied uit den boze is.

Inspraak/participatie

¹ Greenfeespelers zijn golfers die geen lid zijn van een club, maar een abonnement bij een baan hebben of per keer een starttijd boeken op één van de banen.

In het bij de vergaderstukken gevoegde 'Overzicht participatiestappen beleidsfase RES (wind)' staat dat bewoners betrokken partij zijn. Helaas is niet omschreven voor welke bewoners dat geldt. Voor veel van onze in de omgeving wonende leden is dat in ieder geval niet zo. Ook in haar eveneens bij de vergaderstukken gevoegde brief van 9 maart jl. schrijft wethouder Van Doorninck dat *"...de gemeente zoveel mogelijk bewoners betrokken en zo transparant mogelijk geïnformeerd..."* heeft. Dat geldt echter zeker niet voor de bewoners van Abcoude, die wel in de directe omgeving van de windzoekgebieden wonen en m.n. wat betreft het knooppunt Holendrecht. Zie hierover ook paragraaf 3 in de brief van het College van DRV d.d. 29 september 2020 aan de RES regio Noord-Holland Zuid.

Het getuigt van behoorlijk bestuur om ALLE betrokkenen en belanghebbenden in de directe nabijheid van de zoekgebieden adequaat te informeren en te betrekken in het participatieproces.

In het belang van onze leden en greenfeespelers zouden wij dan ook graag worden betrokken in het verdere proces van onderzoek naar plaatsingsmogelijkheden. Zoals in de recente, maar ongedateerde nieuwsbrief van de gemeente Amsterdam is geschreven zal de gemeente *"...In de gebieden met een groene kleur gaan we als eerste nader onderzoeken waar en hoe windmolens geplaatst kunnen worden. Dat gaan we samen doen met initiatiefnemers, bewoners (ook van buurgemeenten), overheden, en andere belanghebbenden."*

Graag melden wij ons als belanghebbende en deels ook als vertegenwoordiger van in de nabijheid wonende leden en spelers.

Alternatieven

In het concept RES NHZ worden ambities uitgesproken t.a.v. zoekgebieden zon en wind en warmte. De focus ligt in eerste instantie daarmee op de zoekgebieden. Nergens wordt aandacht besteed aan alternatieve energievormen noch aan alternatieve locaties. Het is een gemiste kans als we niet de alternatieven onderzoeken, zeker als we de internationale publicaties hierover enigszins volgen. Daarin is thans het meest in het oog springende de off-shore windenergie. Het IEA (International Energy Agency) schrijft in zijn World Energy Outlook 2020, dat de twee zonder meer belangrijkste en grootste hernieuwbare energiebronnen zon en wind zijn. In zijn rapport Off-shore Wind Outlook 2019 schrijft de IEA:

"Offshore wind is a rapidly maturing renewable energy technology that is poised to play an important role in future energy systems. In 2018, offshore wind provided a tiny fraction of global electricity supply, but it is set to expand strongly in the coming decades...."

en verderop:

"Offshore wind currently provides just 0.3% of global power generation, but its potential is vast. Much work remains to be done by governments and industry for it to become a mainstay of clean energy transitions."

De IEA heeft berekend, dat in de komende twee decaden alleen al in Europa 1/5 van alle huishoudens zijn energie kan betrekken uit de off-shore energie voorziening.

Zie: <https://www.iea.org/reports/offshore-wind-outlook-2019>

Het zou dan ook een gemiste kans zijn als een druk bevolkte, handel- en industrie intensieve regio als NHZ niet de mogelijkheid zou onderzoeken om zelf, d.w.z. de overheid, regionale organen, bedrijfsleven en vooral ook de energieleveranciers, energiecoöperaties of andere energie-initiatieven en netbeheerders, windinstallaties op zee aan te leggen. Vanwege omvang en complexiteit ligt samenwerking met andere regio's en /of

landelijke partijen voor de hand.

Dit zou de druk op de lokale behoefte aan windturbines zeer kunnen verlichten en ernstige gezondheidsschade en milieuschade kunnen voorkomen.

En zijn er nog andere, betere alternatieven dan zon en wind (al of niet off-shore) die zowel voldoen aan de doelstellingen zoals deze zijn vastgelegd in de Regionale Energie Strategie van de Gemeente Amsterdam (januari 2020)?

Zeker, zoals genoemd in de hiervoor vermelde RES-document is het toepassen van Diepe- en Ultradiepe geothermie voor de gemeente Amsterdam een uitkomst om haar doelstellingen te bereiken. Geothermiecentrales besparen 97% CO₂ gerekend vanaf grondstof, materialen, bouwen etc. naar weer grondstof. Dit betekent dat Amsterdam in 2050 "Paris Proof" zal kunnen zijn.

Het verwarmen van de gebouwde omgeving kan uitstekend worden verzorgd door Diepe geothermie tot diepte van 3 km vanwaar 90 °C watertemperatuur bovengronds kan worden gebracht. Met deze temperatuur kan de gebouwde omgeving geheel worden verwarmd zowel met hoog-, midden als laagtemperatuursystemen door een geoptimaliseerd warmtenet te ontwikkelen. De opgewekte warmte kan ook in de zomerperiode worden ingezet voor het opwekken van koude voor alle vastgoed binnen de gemeente. Met Ultradiepe geothermie tot een diepte van 6 km wordt een watertemperatuur van ongeveer 205 °C bovengronds gebracht, met deze temperatuur kan uitstekend elektriciteit worden opgewekt. Ook in dit geval kan de gemeente worden voorzien van CO₂-vrije elektrische energie.

Om geheel Amsterdam te worden voorzien van geothermie te weten: warmte, elektriciteit en koude is een investering nodig van € 9.2 miljard.

Als Amsterdam alleen inzet op wind- en zonne-energie wordt er slechts elektriciteit opgewekt, waarmee weer warmte en koude energie kan worden verkregen. Dit betekent verder dat de gemeente all-electric voorzieningen zal moeten treffen, zoals: woningen isoleren, vloerverwarming aanbrengen, zonnepanelen en warmtepomp voor het verwarmen van woningen. Dit concept brengt een investering voor de burgers van Amsterdam van € 24.8 miljard (excl. investeringen in windturbines en zonnepanelen). Deze investeringen zullen moeten worden gedragen door de woningeigenaren zelf, zoals coöperaties, vastgoed eigenaren en particuliere woning eigenaren.

Voorbeelden van grootschalige geothermie projecten zoals hiervoor omschreven zijn:

- München Duitsland; geheel München zal in 2040 voorzien zijn van geothermie;
- Parijs; is in belangrijke mate al voorzien van geothermie en wordt nog steeds verder doorontwikkeld.
- Regio Eemland, een grootschalig project waar 7 gemeentes voorzien worden van geothermie op één warmtenet waar meerdere energieleveranciers warmte leveren. Vergunning door ministerie van Economische Zaken en Klimaat is afgegeven per september 2020.
- Regio Gooi- en Vechtstreek, grootschalig project waarin 6 gemeentes voorzien worden van geothermie op één warmtenet waar meerdere energieleveranciers warmte zullen leveren.

Het voorzorgsprincipe

In de encyclopedie wordt dit als volgt omschreven:

*"Het **voorzorgsprincipe** is een [moreel](#) en [politiek](#) principe dat stelt dat als een ingreep of een*

beleidsmaatregel ernstige of onomkeerbare schade kan veroorzaken aan de samenleving of het milieu, de bewijslast ligt bij de voorstanders van de ingreep of de maatregel als er geen [wetenschappelijke consensus](#) bestaat over de toekomstige schade. Het voorzorgsprincipe is vooral van toepassing in de gezondheidszorg en het milieu; het gaat daar in beide gevallen over complexe systemen waar ingrepen resulteren in onvoorspelbare effecten.”

Zie ook een artikel van het Rathenau Instituut: <https://www.rathenau.nl/nl/kennisgedreven-democratie/belanghebbenden-bij-het-voorzorgsprincipe>

In de wetenschap, dat voldoende is aangetoond, dat mega windturbines tot gezondheids- en milieuschade kunnen leiden, zekere wanneer wordt uitgegaan van de door Nederland gehanteerde minimale normering, dient de lokale en landelijke overheid zich ervan bewust te zijn, dat zij volledig verantwoordelijk zijn voor de vervolgschades en voor de mogelijke claims die hieruit kunnen volgen.

Wij verzoeken u dan ook om dit voorzorgsprincipe ernstig in overwegingen te nemen bij de verdere besluitvorming inzake de windzoekgebieden.

Kortom, wij verzoeken u vriendelijk, maar met nadruk om:

- De te verwachten gezondheids- en milieu/natuurschade nadrukkelijker mee te wegen in uw beraadslagingen en af te zien van de plaatsing van windturbines in de directe omgeving van ons golfcentrum.
- De gevolgen van de plaatsing van windturbines voor het aanbod en de kwaliteit van de – in het geval van De Hoge Dijk – openbare sportruimte gevolg te laten hebben voor de zoekgebieden in onze directe omgeving.
- U te beraden over alternatieve energievoorziening, die de regio kan ontlasten van druk op gezondheid en milieu en ruimte voor de sport.
- Ons, Golfcentrum De Hoge Dijk (de vereniging, de stichting die de baan exploiteert en de golfschool) als belanghebbende te betrekken in de verdere procedures m.b.t. de windzoekgebieden.

Met vriendelijke groet,

G. Driessen
Voorzitter
Stichting De Hoge Dijk

B. Plant
Voorzitter
Open Golfclub Olympus

M. Knaap
Directeur/eigenaar
Golfacademy De Hoge Dijk

Namens deze,
Contactpersoon:

Wouter van Balen

W.P. van Balen
Secretaris Bestuur DHD
bestuurslid OGC Olympus
E: woutervanbalen.bestuurslid@olympusgolf.nl